

**ICOMOS
MEXICODOKUMENT
år 1999**

INTERNATIONELL ÖVERENSKOMMELSE OM KULTURTURISM
Att hantera turism på kulturhistoriskt värdefulla platser

ICOMOS SWEDEN
ICOMOS International Cultural Tourism Committee

Innehåll

Bakgrund	2
Dokumentets anda	2
Samverkan mellan turism och kultur	4
Dokumentets mål	5
Grundtankar	6
* Uppmuntra besökarnas medvetenhet om kulturarvet	
* Hantera den dynamiska relationen mellan kultur och turism	7
* Garantera besökaren en värdefull upplevelse	8
* Engagera värdkommuner och lokalbefolkning	9
* Sörja för lokalsamhällets nytta och glädje av turism	10
* Ansvarsfull marknadsföring	11

Originaldokument: ICOMOS International Cultural Tourism Charter Principles and Guidelines for managing Tourism at Places of Cultural and Heritage Significance
Översättning Nanna Cnattingius 2002

Bakgrund

Detta dokument om kulturturism antogs av ICOMOS XII Generalförsamling i Mexico 1999. Det togs fram av ICOMOS International Scientific Committee on Cultural Tourism och ersätter det s.k. Brysseldokumentet av år 1976. Det vänder sig till ansvariga för kulturmiljövård, turism samt lokala förvaltare och ägare av besöksmål. Dokumentet vill uppmuntra till dialog och samarbete mellan dessa parter och skapa ett likartat synsätt. ICOMOS är en internationell organisation för yrkesverksamma inom kulturmiljövården.

Det nya dokumentet framhäver två frågor:

- * att en av de viktigaste frågorna inom kulturmiljövården är, att på ett kompetent sätt göra besöksmålets betydelse begriplig för besökaren och för värdkommunen
- * att de som svarar för kulturmiljövård och för turism måste samarbeta för att skydda och presentera världens kultur- och naturarv med ömsesidig respekt för och medvetande om ömtåligheten hos dessa.

Dokumentets anda

I vidaste mening tillhör natur- och kulturarvet alla människor. Vi har alla en rättighet och ett ansvar att förstå, uppskatta och bevara dess universella värden.

Kulturarv är ett vitt begrepp och innefattar både natur- och kulturmiljö. Det omfattar såväl landskap, historiska platser och bebyggelsemiljöer som biologisk mångfald, museisamlingar, svunna och nutida seder och bruk, kunskap och livserfarenhet. Kulturarvet speglar och ger uttryck för den historiska utvecklingen, eftersom det utgör kärnan i olika nationella, regionala, inhemska och lokala sammanhang och är en väsentlig del av modernt liv. Kulturarvet är en dynamisk utgångspunkt och ett positivt instrument för tillväxt och förändring. Varje ort eller trakt har sitt kulturarv, sitt kollektiva minne. Det är en oersättlig tillgång, en viktig grund för utveckling både nu och i framtiden.

I en tid av växande globalisering är det en viktig utmaning för alla att skydda, vårda, tolka och presentera kulturarvet och den kulturella mångfalden på varje särskild plats eller trakt. Dock ligger vanligen förvaltningen av detta kulturarv - inom ramen för internationellt erkända och vederbörligen tillämpade normer - hos samhället i fråga eller någon särskilt ansvarig grupp.

Ett huvudsakligt mål när det gäller förvaltning av kulturarvet är att dess värde och behov av vård delges den ansvarige och besökarna. Det är både en rättighet och ett privilegium att få tillgång till kulturminnen och kulturutveckling såväl fysiskt, intellektuellt som känslomässigt. Tillgängligheten medför ansvar att respektera värden, intressen och sedvänjor hos värdkommunen, ursprungsbefolkningen eller hos ägare av historisk egendom. Denna respekt gäller även den miljö som kulturarvet utvecklats ur.

Dynamisk samverkan mellan turism och kultur

Inrikes och utrikes turism fortsätter att vara ett av de bästa sätten för kulturutbyte. Den ger personliga upplevelser av såväl minnen från svunna tider som av nutida liv och av andra samhällen. Turismen uppfattas alltmer som en positiv kraft när det gäller att bevara både natur och kultur.

Den kan spegla kulturarvets ekonomiska villkor och därigenom bidra till kulturarvets vård genom finansiering, utbildning och policy. Turismen är en väsentlig del av ekonomin i många länder och regioner och kan bli en viktig faktor i utvecklingen, när den hanteras framgångsrikt.

Turismen i sig har kommit att bli en komplex företeelse med politiska, ekonomiska, sociala, kulturella, biofysiska, ekologiska, estetiska och utbildningsmässiga dimensioner. Det innebär både utmaningar och möjligheter att genomföra en gynnsam samverkan mellan besökarens och värdkommuners eventuellt kolliderande förväntningar och strävanden.

Natur- och kulturarv, mångskiftande och levande kulturer är betydande turistattraktioner. Otyglad eller illa skött turism och turismrelaterad utveckling kan hota turistmålen rent fysiskt, det som är speciellt för varje plats och därmed deras integritet. Värdkommunens ekologiska miljö, kultur och levnadssätt kan också fördäras liksom besökarens upplevelse av platsen.

Turismen bör ge värdkommuner fördelar och ekonomisk vinning samt motivera vård och underhåll av egna kulturminnen och kulturaktiviteter. För att uppnå en bärkraftig turism och samtidigt öka skyddet av de kulturella tillgångarna för kommande generationer är det nödvändigt att involvera och åstadkomma samarbete mellan lokala representanter, kulturminnesvårdare, konservatorer, fastighetsägare och -förvaltare, turismansvariga, planerare och politiker.

Dokumentets mål

- * Att uppmuntra och underlätta för dem som vårdar och förvaltar kulturarvet så att värdkommun och besökare inser dess värde.
- * Att uppmuntra och underlätta för turistnäringen att främja och hantera turismen så att kulturarvet och kulturlivet respekteras och uppskattas bättre.
- * Att uppmuntra och underlätta en dialog mellan kulturmiljövården och turistnäringen om kulturmiljöers och samlingars värde och ömtålighet, om betydelsen av kulturaktiviteter samt vikten av att säkra en framtid för dessa.
- * Att uppmuntra till att åstadkomma detaljerade, mätbara mål och strategier för presentation och förmedling av kulturmiljöer och aktiviteter i samband med vård och bevarande.
- * Dokumentet stöder vidare initiativ från ICOMOS, andra internationella organisationer och turistnäringen för att vidmakthålla kulturmiljövårdens integritet.
- * Dokumentet uppmuntrar också intressenterna att formulera detaljerade riktlinjer för att underlätta tillämpningen av de olika artiklarna i förhållande till omständigheter och behov.

Grundtankar

Artikel 1

Att uppmuntra besökarnas medvetenhet om kulturarvet

Eftersom inrikes och utrikes turism är ett av de främsta medlen för kulturutbyte bör kulturmiljövården erbjuda värdkommun och besökare tillfälle att uppleva och förstå i första hand det egna kulturarvet.

1.1

Natur- och kulturarv är en materiell och andlig resurs som återspeglar historisk utveckling. Det har en viktig roll i vår tid och bör göras tillgängligt för allmänheten fysiskt, intellektuellt och/eller känslomässigt. Program för vård och bevarande av fysiska lämningar, immateriella resurser och nutida kulturaktiviteter bör underlätta värdkommunens och besökarens förståelse och uppskattning av kulturarvets värde på ett rimligt vis.

1.2

Natur- och kulturarv har olika betydelse; somliga har universellt, andra nationellt, regionalt eller lokalt värde. Program för förmedling bör presentera detta värde på ett relevant och begripligt sätt för värdkommun och besökare genom lämpliga, stimulerande och tidsenliga former av undervisning, media, teknik och genom personlig förmedling av historisk, miljömässig och kulturell information.

1.3

Program för förmedling och presentation bör underlätta och uppmuntra till en hög medvetenhet hos publiken och därigenom ge det stöd, som behövs för ett långsiktigt bevarande av natur- och kulturarv.

1.4

Program för förmedling bör presentera betydelsen hos kulturmiljöer, traditioner, seder och bruk i det förflutna och presentera mångfalden i området och värdkommunen, inklusive språkliga och kulturella minoriteter. Besökaren bör alltid informeras om de olika värden, som kan tillskrivas ett speciellt kulturarv.

Artikel 2

Att hantera den dynamiska relationen mellan kultur och turism

Relationen mellan kultur och turism är dynamisk och kan innebära värdekonflikter. Den bör hanteras på ett för nuvarande och kommande generationer godtagbart sätt.

2.1

Platser med kulturhistoriskt värde har en stor betydelse för alla människor som en viktig grund för kulturell mångfald och social utveckling. Det långsiktiga skyddet och bevarandet av levande kulturer, kulturmiljöer, samlingar, deras fysiska och ekologiska integritet och deras respektive miljö bör vara en viktig del i social, ekonomisk, politisk, kulturell, turistisk och lagstiftningsmässig planering.

2.2

Samverkan mellan kulturhistoriska tillgångar eller värden och turism är dynamisk och ständigt växlande. Den skapar såväl tillfällen och utmaningar som möjliga konflikter. Turismprojekt, -aktiviteter och -utveckling bör leda till positiva resultat och begränsa skadlig inverkan på kulturarv och värdkommunens levnadssätt, samtidigt som den motsvarar besökarnas behov och förväntningar.

2.3

Utvecklingsprogram för bevarande, förmedling och turism bör baseras på en allsidig förståelse för den specifika men ofta komplexa eller konfliktfyllda synen på det historiska värdet av ett kulturarv. Fortlöpande forskning och utveckling är viktig för fortsatt förståelse och uppskattning av denna betydelse.

2.4

Det är viktigt att bibehålla autenticiteten hos kulturmiljöer och museisamlingar. Den är en viktig del av deras kulturhistoriska värde som den kommer till uttryck i det fysiska materialet, i arkiv och immateriella resurser, som finns kvar från det örflutna. Program bör presentera och förmedla autenticiteten hos miljöer och kulturupplevelser för att öka uppskattningen och förståelsen av detta kulturarv.

2.5

Turismutveckling och projekt för infrastruktur bör ta hänsyn till estetiska, sociala och kulturella dimensioner, natur- och kulturlandskap, biologisk mångfald och större visuellt sammanhang vid kulturminnen. Lokala material bör företrädesvis användas och hänsyn tas till lokalt byggnadssätt eller folkliga traditioner.

2.6

Innan kulturminnen förs fram eller utvecklas för ökad turism, bör vårdprogram bedöma deras natur- och kulturhistoriska värden. Sedan bör gränser för rimliga förändringar fastställas. Det gäller särskilt hur besöksantal kan påverka platsens fysiska miljö, integritet, ekologi och biologiska mångfald, dess tillgänglighet och transportsystem. Det gäller också värdkommunens sociala, ekonomiska och kulturella välstånd. Om den sannolika förändringsnivån är oacceptabel bör förslaget modifieras.

2.7

Successiva utvärderingar bör göras för att bedöma om turismaktiviteter och -utveckling har en tilltagande negativ inverkan på platsen eller kommunen i fråga.

Artikel 3

Att garantera besökarna en värdefull upplevelse

Planering för kulturmiljövård och turism vid kulturmiljöer bör garantera att besökarens upplevelse blir tillfredsställande, angenäm och värd besväret.

3.1.

Program för kulturmiljövård och turism bör presentera information av hög kvalitet för att ge besökaren bästa möjliga förståelse för kulturhistoriskt värde och kulturarvets vårdbehov, så att besökaren rätt förmår uppskatta platsen.

3.2

Besökare bör ha möjlighet att uppleva kulturmiljön på egen hand, om de så önskar. Särskilda kulturstigar kan vara nödvändiga för att minska påverkan på en plats integritet och fysiska miljö, både dess natur och kultur

3.3

Det är viktigt att förvaltare, besökare, planerare, politiker och turismoperatörer visar respekt för religiösa platsers helgd, för sedvänjor och traditioner. Besökare bör uppmuntras att uppträda som välkomna gäster, som respekterar värdkommunens värderingar och levnadssätt och avvisar tillfällen till stöld och olaglig handel med kulturföremål. De bör bete sig så ansvarsfullt att de hälsas välkomna, om de skulle återvända.

3.4

Planering för turismaktiviteter bör innefatta lämpliga faciliteter för besökarnas bekvämlighet, säkerhet och välbefinnande, vilket ökar behållningen av besöket men inte ogynnsamt påverkar det som är karakteristiskt eller ekologiskt betydelsefullt.

Artikel 4

Att engagera värdkommuner och lokalbefolkning

Värdkommuner och lokalbefolkning bör involveras i planering för kulturmiljövård och turism.

4.1

Man bör respektera rättigheter och intressen som tillkommer värdkommun, fastighetsägare och berörd lokalbefolkning, som har sedvanerätt eller ansvar för sitt eget område och dess viktiga platser. De bör involveras när det gäller formulering av mål, strategier och metoder för inventering, bevarande, förvaltning, presentation och förmedling av kulturarv, seder och bruk och samtida kulturutbud i turismsammanhang

4.2

Då en viss plats eller region har världsarvsdimension bör man respektera värdkommunens eller ursprungsbefolkningens önskan att begränsa tillträdet till vissa föremål eller platser. Det gäller även andlig och intellektuell tillgång till kulturella sedvänjor, kunskap, trosföreställningar och aktiviteter.

Artikel 5

Att sörja för lokalsamhällets nytta och glädje av turism

Aktiviteter kring turism och kulturmiljövård bör gynna lokalsamhället.

5.1

Politiker och andra beslutsfattare skall verka för rättvis fördelning av turismens intäkter för att förbättra social och ekonomisk utveckling och bidra till att lindra fattigdom, där så behövs.

5.2

Kulturmiljövård och turismaktiviteter skall ge rimliga ekonomiska, sociala och kulturella fördelar till personer i värdkommunen, män och kvinnor på alla nivåer, genom utbildning, kompetensutveckling och möjlighet till heltidsarbete.

5.3

En betydande del av de intäkter, som erhålls från turism vid kulturmiljöer skall avsättas för vård av kulturarvet. Om möjligt skall besökare upplysas om hur insatser genomförs med dessa medel.

5.4

Program för turism skall uppmuntra till utbildning och rekrytering av lokala guider. Insatserna skall syfta till att stärka lokalsamhällets delaktighet och förmåga att förmedla sitt kulturarv.

5.5

Lokalbefolkningens kunskap och erfarenhet skall tillvaratas inom utbildning och program för kompetensutveckling. De skall bidra till ökad kunskap och respekt för kulturarvet och uppmuntra lokalbefolkningen till egna insatser för bevarande och vård.

5.6

Program för kulturmiljövård och turism skall innehålla möjlighet till utbildning och kompetensutveckling för politiker, planerare, forskare, formgivare, arkitekter, tolkar, antikvarier och turismoperatörer. Deltagare skall uppmuntras att förstå och hjälpa till att lösa konflikter och problem som kan uppstå.

Artikel 6

Ansvarsfull marknadsföring

Turismen skall bidra till att bevara och ge kunskap om natur- och kulturarvet

6.1

Program för marknadsföring av turism bör skapa realistiska förväntningar och på ett ansvarsfullt sätt informera blivande besökare om det specifikt värdefulla hos kulturarvet på en plats eller värdkommun och därigenom uppmuntra besökare att uppträda på ett passande sätt.

6.2

Kulturmiljöer och samlingar bör marknadsföras och hanteras så att deras autenticitet skyddas och så att besökarens upplevelse ökas. Variationer i besöksantal bör minskas och alltför stora besökssiffror bör överhuvudtaget undvikas.

Program för marknadsföring av turism bör tillgodose en vidare spridning av intäkter och lätta på trycket på särskilt populära besöksmål genom att intressera besökarna att uppleva ett områdes kulturarv i vidare utsträckning och bemärkelse.

6.4

Marknadsföring, distribution och försäljning av lokalt hantverk och andra produkter bör ge värdkommunen ett rimligt mått av återbäring och samtidigt försäkra att deras kulturella integritet inte förstörs.